

Kyberturvallisuutta arkeen -käsikirja

Tee arjestasi kyberturvallisempaa

Kyberturvallisuus on arkinen asia, joka koskettaa meitä kaikkia

Arjen kyberturvallisuudessa on kyse siitä, että osaa käyttää laitteita ja palveluita turvallisesti. Se on tärkeä taito ihan jokaiselle, koska elämämme on yhä kietoutuneempi nettiin. Opiskelemme, työskentelemme ja teemme ostoksia sovellusten avulla ja verkossa. Voimme navigoida vieraassa kaupungissa GPS:n avulla, etsiä treffiseuraa pyyhkäisemällä ja viestitellä ystävien kanssa ympäri maailmaa.

Kyberturvaan kannattaa kiinnittää huomiota

Toimimalla fiksusti parannat omaa sekä muiden turvallisuutta netissä. Tässä käsikirjassa kerrotaan, miten voit tämän tehdä. Kyse ei onneksi ole kummemmasta asiasta kuin oven lukitseminen tai turvavyön käyttö.

Netti on kuin kaupunki

Kuten oikeassa kaupungissa, netissäkin on monenlaista nähtävää: pankkeja, kauppia, kirjastoja ja sosiaalisen median palveluita. Netti on täynnä myös erilaisia rakennuksia. Voisi ajatella, että jokainen laite on kuin yksi rakennus netin kaupungissa: osa on pieniä, kuten henkilökohtainen puhelin ja tietokone – osa taas suuria, kuten yritysten palvelimet ja verkkolaitteet.

Rakennukset ovat yhteydessä toisiinsa teiden avulla

Netissä olevia teitä kutsutaan tietoverkoiksi ja ne yhdistävät laitteita toisiinsa. Tietoverkko on käytännössä väylä, jonka avulla tieto kulkee yhdeltä laitteelta toiseen. Nekin voivat olla pieniä, kuten kodin tai työpaikan verkko, tai valtavia, kuten Internet.

Jokaisella laitteella on myös oma osoite, jonka avulla se löytyy kaupungista. Sitä kutsutaan IP-osoitteeksi.

Mikä rooli kyberturvallisuudella on tässä kaupungissa?

Kyberturvallisuutta tarvitaan netissä samasta syystä kuin tarvitsemme turvallisuutta fyysisessäkin maailmassa. Ihmisen historian saatossa kaupunkien kaduilla on ollut aina rötöstelijöitä, taskuvarkaita ja käärmeöljyn kauppiaita. Nyt ne ovat siirtyneet myös nettiin ja kohtaamme heitä säännöllisesti siellä.

Säilytämme yhä enemmän rahaa, tietoja muita meille tärkeitä asioita netissä. Nämä asiat kiinnostavat myös kyberrikollisia, jotka haluavat saada tunnuksiamme, laitteitamme ja tietojamme haltuunsa. Koska huijaukset ovat kyberrikollisille tapa tienata rahaa, jokaisen kannattaa opetella toimimaan turvallisesti netissä.

Onko sinulla vaikeuksia ymmärtää kyberturvallisuuden sanoja? Ymmärrettäviä selityksiä löydät SecPortin sanastosta: secport.org/fi/materiaalit/sanasto

Kyberturvallisuus on sitä, kun ihmiset ja organisaatiot suojautuvat kyberrikoksia ja haitantekoa vastaan.

Netin roistot, rötöstelijät ja ryövärit

Netin pahantekijöillä, eli kyberrikollisilla on erilaisia tavoitteita: jotkut haluavat varastaa pankkitilillä olevia rahoja, jotkut haluavat viedä tietojamme ja jotkut haluavat päästä käsiksi työnantajan järjestelmiin meidän kauttamme.

Katsotaan seuraavaksi, millaisia rikollisia netissä on ja millaisia keinoja he käyttävät. Kysytään tätä suoraan heiltä itseltään, eli Cyber City Tycoon -mobiilipelin kyberrikospomoilta.

Tietojen varastaminen

"Tehtäväni on kerätä ihmisistä tietoa joko omaksi hyödykseni tai jaan sen muille rikollisille. Salasanat, PIN-koodit ja oikeastaan kaikki tiedot ovat minulle arvokkaita. Asetan syöttejä, koska tiedän, että aina joku nappaa niihin kiinni. Joskus vetoan ahneuteen, joskus teeskentelen olevani joku muu."

- Kalastajan Kaveri

Rakkaudella huijaaminen

"Olen mestari manipuloimaan ihmisiä romanttisilla eleillä. Osaan luoda yhteyden, vaikka todellisuudessa käytän muita vain omaksi hyödykseni. Esitän olevani täydellinen kumppani, annan suuria lupauksia ja vaikutan todella ymmärtäväni. Teen tämän niin taitavasti, että joskus jopa vakuutan itseni."

- Ro Manssi

Trollaaminen

"Minä tykätä kun kaikki suuttuu."

- Herra Trollaaja

Valheellinen tieto

"Teemme vale uutisia, koska totuus on parhaimmillaan sotkuinen ja lähes aina tylsä. Faktojen ainoa tarkoitus on pilata hyvät tarinat. Toimittamamme uutiset ovat juuri sitä, mitä ihmiset haluavat. Ne eivät haasta heidän maailmankuvaansa, vaan vahvistavat sitä. Me edistämme vahvistusharhoja, vaikka se tarkoittaisi totuuden vääristelyä tai suoranaista valehtelua."

- Kaija Karisma & Make Mahtailija

Identiteetin varastaminen

"Kaikesta, mitä teet verkossa, jää jälki. Jos aiot tehdä jotain hämää, on parasta, että jälki näyttää siltä kuin se kuuluisi jollekin toiselle. Tässä kohtaa varastetut henkilöllisyydet ovat käteviä. Kerään käyttämäni henkilöllisyydet joko itse tai ostan ne muilta."

- Neiti Xester

Kiristäminen

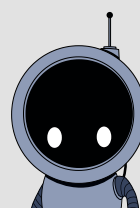
"Tietosi ovat koko elämäsi: kalenterisi, muistosi, työtiedostosi, luovuutesi hedelmät – kaikki. Tietosi ovat äärettömän arvokkaita, minkä vuoksi ne ovat arvokkaita myös meille. Yrityksille ja organisaatioille data on vielä arvokkaampaa. Siksi panttaamme tietojasi haittaohjelmilla ja lupaamme palauttaa ne lunnaita vastaan."

- Dixie & Dusty

"Pssst! Jos totta puhutaan, eivät he kovin älykkäitä ole. Usko pois, työskentelen heille..."

- Kätyri

Kyberrikokset ja huijaukset ovat osa arkea

Kyberrikokset eivät usein näytä miltään erikoiselta, vaan ne pyrkivät pysymään piilossa. Tyypillisesti törmäämme niihin tavallisissa arjen tilanteissa: kun avaamme sähköpostin, kun ostamme asioita verkkokaupasta tai kun saamme puhelun tuntemattomalta henkilöltä. Ne muistuttavat asioita, joita teemme muutenkin – siksi on helppo erehtyä ja pitää niitä aitoina.

Monessa huijauksessa on kuitenkin yhteistä se, että sinulta halutaan jotakin heti. Voi olla, että sinun pitää antaa tietojasi välittömästi, maksaa viipymättä pieni summa tai klikata linkkiä, jotta ongelma ratkeaa. Mukana on usein kiireen tuntua ja vahvoja tunteita: pelottelua, sääliä ja suuria lupauksia.

Miksi juuri sinä olet sopiva kohde?

Kaikilla on jotakin, mikä kiinnostaa kyberrikollisia. Huonosti hoidettu kyberturvallisuus altistaa hyökkäyksille, koska monesti hyökkäyksiä tehdään automaattisesti isoille massoille kerralla. Haaviin lankeaa helposti sellaiset, jotka eivät ole päivittäneet laitteita tai turvanneet tunnuksiaan ajoissa.

Helppoja keinoja lisätä omaa kyberturvallisuutta

Kyberturvallisuus voi tuntua vaivalloiselta ja kyberrikollisuus liian vaikealta päihittää. Onneksi et ole avuton ja kyse on lopulta pienistä jokapäiväisistä teoista ja rutiineista, joilla pidämme itsemme turvassa. Seuraavaksi opit viisi keinoa lisätä kyberturvallisuutta arjessasi.

1. Tee salasanoista pitkiä ja erilaisia

Palataan rakennusvertaukseen: opimme pitämään kotioven lukittuna, jotta ulkopuoliset eivät pääse kotiimme, samasta syystä myös laitteet ja tilit pidetään lukittuina. Salasanaa voi ajatella avaimena, se pitää tilien ja laitteiden ovet säpissä. Sen pitää olla pitkä, jotta laitteiden ja tilien lukko ei olisi tiirikoitavissa.

Käytä jokaiseen palveluun myös omaa salasanaa. Näin muut tilisi pysyvät turvassa, vaikka yksi salasana päätyisi ulkopuolisen käsiin. Lisäksi tileihin voi monesti laittaa ylimääräisen lukon, eli ottaa monivaiheinen tunnistautuminen käyttöön. Tällöin tilille kirjautumiseen tarvitsee kaksi avainta, eikä yhden avaimen hukkuminen aiheuta välitöntä vaaraa.

2. Pidä laitteet ja ohjelmat päivitettyinä

Rakennuksia pitää huoltaa, koska ne rappeutuvat: maali rapisee, rakenteet heikentyvät ja pölypallerot ottavat vallan. Samoin käy myös laitteille, vain paljon nopeammin. Yhtäkkiä joku saattaa päästä murtautumaan laitteeseesi siihen syntyneen heikkouden kautta. Onneksi tämän voi estää huoltamalla, eli päivittämällä laitteita. Päivitykset tuovat parannuksia ja korjaavat ongelmia ja siksi ne kannattaa myös asentaa aina heti, kun uusi päivitys on saatavilla.

3. Älä luovuta arvotavaroita muille

Opimme pitämään lompakkomme ja passimme turvassa, eli suojaamaan arvotavaroita fyysisessä maailmassa. Samalla tavalla ei tule ikinä antaa pankkitunnuksia tai muitakaan netin arvotavaroita muille. Pidä ne visusti itselläsi.

4. Mieti, mitä jälkiä jätät nettiin itsestäsi

Digitaaliseksi jalanjäljeksi kutsutaan netin muistoa sinusta. Se on jälki, jonka jätät aina, kun teet jotakin netissä. Näistä jäljistä muodostuu kuva sinusta: se kertoo esimerkiksi, mitä mieltymyksiä sinulla on ja mitä arvoja kannatat. Tätä tietoa voidaan käyttää sinua vastaan, koska ikävillä asioilla voidaan kiristää tai netissä olevilla tiedoilla voidaan räätälöidä juuri sinulle sopivia huijauksia. Kaikkea ei ole järkevää jakaa julkisesti ja omasta yksityisyydestä kannattaa pitää huolta.

5. Pysähdy ennen kuin toimit

Aivan kuten tietä ylittäessä, myös netissä tulee pysähtyä ja varmistaa, että seuraava askel on turvallinen. Siksi ei tule klikata tai avata suin päin mitä tahansa vastaantulevia linkkejä ja tiedostoja. Ole varuillasi ja tietoinen siitä, mitä olet tekemässä – kyberrikolliset vaativat meitä silloin, kun sitä vähiten odotamme.

Paina paniikkinappia, kun olet epävarma

Paniikkinappi on nettisivu, josta löydät ohjeita erilaisiin ongelmatilanteisiin.

Löydät paniikkinapin täältä: secport.org/fi/apua-ongelmatilanteisiin

Myös mieli tarvitsee turvaa

Kyse ei ole vain salasanoista ja salatuista yhteyksistä, kun haluamme pysyä turvassa netissä. Myös meidän ajatuksemme ja mielipiteemme ovat vaarassa joutua huijatuksi ja johdetuksi harhaan.

Kaikki eivät ansaitse luottamustasi

Netti on hieno asia, joka helpottaa arkeamme. Siellä on valtavasti tietoa ja kuka tahansa voi julkaista melkein mitä tahansa, tämän takia siellä on myös virheellistä tietoa ja tahallista valehtelua. Niiden tavoitteena voi olla vaikuttaa siihen, miten ajattelet jostakin asiasta.

Usein tällaista valheellista tietoa käytetään siihen, että ihmiset käännetään toisiaan vastaan. Se voi johtaa siihen, että luottamus muihin ihmisiin tai uutisiin heikkenee, jolloin myös oma turvallisuus arjessa voi kärsiä. Kun suojaamme mieltämme netissä, suojaamme samalla omaa arkeamme ja sitä, että yhteiskunta pysyy rauhallisena ja toimivana.

Näin suojaat mieltäsi

1. Lue muutakin kuin otsikko ennen kuin muodostat mielipiteen.
2. Tarkista, kuka tiedon on julkaissut ja onko hän luotettava.
3. Etsi asiasta tietoa myös muista lähteistä.
4. Huomaa, jos sisältö yrittää vain suututtaa tai pelotella sinua.
5. Älä jaa eteenpäin sellaista tietoa, jonka paikkansapitävyydestä et ole varma.

Cyber Citizen -hankkeen materiaaleilla voit oppia kyberturvan perusteita

On tärkeää, että jokainen osaa pysyä turvassa netissä ja siinä Cyber Citizen -hanke tulee avuksi. Jokainen voi opetella kyberturvan perusteita pelimme ja portaalimme avulla ilmaiseksi.

Tutustu materiaaleihin:

CYBER CITY TYCOON

Cyber City Tycoon

Cyber City Tycoon on maksuton mobiilipeli, jossa pelaaja asettuu kyberhujarin rooliin. Tällä tavalla hän oppii ymmärtämään rikollisten toimintatapoja ja tunnistamaan kyberuhkia omassa arjessaan.

SecPort

SecPort

SecPort on nettisivu, joka auttaa tunnistamaan ja torjumaan arjessa esiintyviä kyberhujauksia. Se tarjoaa tietoa kyberturvallisuudesta eri muodoissa, kuten kursseina, videoina ja oppaina.

secport.fi

Huolehdi kyberturvasta tänään, siitä on sinulle hyötyä huomenna

Tulet todennäköisesti tulevaisuudessa
kiittämään itseäsi siitä, että mietit
kyberturvan arjessasi kuntoon ajoissa.
Pienet arkiset teot voivat pelastaa sinut
monelta harmilta myöhemmin.

